

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด

เมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๒๓

งานของผู้ต้องการความพ้นทุกข์

จิตเป็นสิ่งที่ละเอียดมากเกินสิ่งทั้งหลายในโลก ไม่มีสิ่งใดที่จะมีความละเอียดยิ่งกว่าจิต แม้จะอยู่ในอำนาจของสมมุติก็ยังมีความละเอียดอยู่ตามหลักธรรมชาติของตน ยิ่งพ้นจากสมมุติโดยประการทั้งปวงแล้ว เพียงแต่รู้เท่านั้น จะพูดออกมาในแง่ใด มันเป็นเรื่องสมมุติเสียทั้งหมด พูดไม่ได้ นักปราชญ์ท่านจึงแยกออกมา เพราะโลกอยู่ในสมมุติมีสมมุติ ธรรมไม่แยกออกมาเป็นสมมุติก็เข้ากันไม่ได้ ด้วยเหตุนี้ท่านจึงแยกออกมา เช่นว่านิพพานเป็นต้น ให้ชื่อธรรมชาติอันนั้นแหละ สอุปาทิเสสนิพพาน ได้นิพพานทั้ง ๆ ที่ยังทรงธาตุทรงชั้นธัญอยู่ อนุปาติเสสนิพพาน ผ่านจากธาตุชั้นธัญไปเรียบร้อยแล้วหมดความรับผิดชอบซึ่งเกี่ยวกับสมมุติโดยประการทั้งปวง ท่านเรียกว่าอนุปาติเสสนิพพาน สุดท้ายก็ว่าท่านไปนิพพาน แต่ธรรมชาติที่ถูกให้ชื่อให้นามนั้นไม่ได้เข้ากันกับคำเหล่านี้ได้เลย

คำว่าเช่นนี้ผู้ฟังอาจเข้าใจผิดได้ ผู้ที่รู้ในความเป็นนิพพานของตนเท่านั้นเข้าใจแนบสนิทกับความจริงนี้ มีที่ร้อยก็พันองค์จะไม่มีใครแย้งกันเลย ที่แยกออกมาเช่นนั้นก็เพราะโลกมีสมมุติตั้งที่กล่าวแล้ว เพียงอยู่ในธาตุในชั้นธัญ ขณะที่ไม่ใช่ธาตุชั้นธัญ คือชั้นธัญ ๕ นี้ ระวังเสียให้หมด เช่นท่านเข้าสมาธิสมาบัติ คำว่าสมาบัติก็ยังเป็นสมมุติ สมาธิก็เป็นสมมุติ แต่ธรรมชาติที่เป็นวิมุตตินั้นอาศัยอันนี้อยู่ เข้าสู่อันนี้แล้วระวังสมมุติทั่ว ๆ ไป หากเหลือก็เหลือแต่ชื่อว่าสมาบัติ เพราะระวังชั้นธัญ นั้นจะเห็นได้ชัดเจนว่าโลกธาตุนี้ไม่มีเลยในขณะนั้น เพราะอาการของจิตไม่แสดงออกสู่สิ่งใดให้เป็นอารมณ์แม้หน่อย

เมื่อเหลือแต่ความรู้ที่บริสุทธิ์ล้วน ๆ แล้วจึงพูดไม่ได้เลยว่าเหมือนอะไร ผู้ที่สิ้นแล้วเท่านั้นเป็นผู้ที่จะทราบได้อย่างชัดเจน แต่จะนำออกมาสู่สมมุตินั้น แล้วแต่อุบายวิธีของท่านผู้ใดจะนำออกมาได้ด้วยวิธีใด ตามความสามารถฉลาดแหลมคมของแต่ละองค์ ๆ ที่จะนำออกสู่สมมุติ แต่ไม่ได้หมายความว่าความฉลาดในความบริสุทธิ์นั้นต่างกัน เพราะเป็นสิ่งที่คงที่ตายตัวแล้ว พูดว่าฉลาดพูดว่าโง่ไม่ได้ ไม่ใช่วิสัยจะไปพูดกับธรรมชาตินั้น การพูดว่าฉลาดแหลมคมเป็นต้นของปราชญ์ชั้นนี้ เราพูดตามภูมินิสัยวาสนาของท่าน ที่จะนำธรรมออกไปประกาศสอนโลกได้กว้างแคบมากน้อยต่างกันอย่างไร นี่เป็นภูมินิสัยวาสนาที่นำธรรมออกสู่สมมุติ ส่วนธรรมวิมุตติซึ่งเป็นสมบัติของท่านนั้นเป็นประเภทหนึ่งต่างหาก เราพูดไม่ได้ว่าท่านโง่หรือท่านฉลาด เพราะเป็นธรรมชาติที่

บริสุทธิ์ตายตัวเสมอกันหมดแล้ว

ด้วยเหตุนี้เองบรรดาพระซีณาสพท่านนับแต่พระพุทธเจ้าลงมา จึงต้องอาศัยสมาธิสมาบัติเพื่อระงับระหว่างขั้นธกัปปจิต ให้อยู่สะดวกสบายเป็นครั้งคราวไป จนกระทั่งถึงวันนิพพาน เพราะเหตุนี้สมณะกับวิปัสสนาจะเป็นของพระซีณาสพ หรือเป็นผู้กำลังดำเนินเพื่อความเป็นพระซีณาสพก็ตาม ย่อมมีความจำเป็นเช่นเดียวกัน เป็นแต่จำเป็นไปคนละแง่เท่านั้นเอง ผู้ที่กำลังดำเนินเพื่อความพ้นทุกข์ เป็นผู้มีเจตนาหวังอาศัยสมถวิปัสสนานี้เป็นแนวทางจริง ๆ แต่ท่านผู้สิ้นกิเลสอาสวะแล้ว ท่านไม่หวังอาศัยเพื่อความสิ้นกิเลสประเภทใด ๆ ทั้งสิ้น เพราะท่านสิ้นเรียบร้อยแล้ว เป็นแต่เพียงเป็นวิหารธรรมเครื่องอยู่สบายระหว่างขั้นธกัปปจิต ให้เหมาะสมกันจนถึงอายุขัย เป็นไปด้วยความราบรื่นระหว่างขั้นธกัปปจิตที่ครองกันอยู่เท่านั้น พอผ่านจากนั้นแล้ว สิ่งเหล่านี้ซึ่งเป็นสมมุติก็เป็นอันว่าผ่านไปหมดไม่มีเหลือ

ธรรมนี้เราเคยได้เห็นแต่ในตำรับตำรา ที่พระพุทธเจ้าและพระสาวกทั้งหลายท่านดำเนินและรู้จักมาโดยลำดับ มาประกาศสอนโลก เราจึงได้ยินแต่ชื่อแต่นามแห่งสมาธิสมาบัติ ตลอดวิธีการกำจัดกิเลสถึงความบริสุทธิ์วิมุตติพระนิพพาน แต่ธรรมเหล่านี้เรายังไม่สามารถอาจเอื้อม ที่จะเข้าถึงได้ให้เป็นสมบัติของตน เต็มเม็ดเต็มหน่วยหรือเต็มขั้นภูมิ จึงต้องอาศัยความพยายามตามหลักศาสนาที่ทรงสั่งสอนไว้นี้ อย่าได้ปลื้มแวงจากทางดำเนินของพระองค์และสาวกที่ท่านดำเนินมา

งานของพระผู้ต้องการความพ้นทุกข์นั้น เป็นงานที่หนักแน่น หรือจะว่าเป็นงานที่หนัก เป็นงานที่ต้องใช้ความพากเพียรความอดสุ่งหายยาม ใช้สติปัญญาศรัทธาความเพียรอย่างมาก ผิดกับงานทั้งหลายที่โลกทั้งหลายทำกันเป็นไหน ๆ ด้วยเหตุนี้จึงไม่ควรลืมนึกและควรสำนึกตัวอยู่เสมอ ว่าเวลานี้ความพากเพียรของเราเป็นอย่างไรบ้าง พอที่จะเข้าร่องรอยแห่งเส้นทางที่พระศาสดาและสาวกท่านดำเนินไปแล้วได้บ้างเพียงไร หรือได้เป็นที่ภูมิใจเพียงไร จึงควรสำนึกเสมออย่าลืมนึกตัว

งานนี้เป็นงานสำคัญมากสำหรับผู้ต้องการความพ้นทุกข์ จึงไม่ควรถืองานใดมาเป็นอารมณ์เครื่องกิดขวางจิตใจหรือมาเป็นใหญ่กว่างานนี้ซึ่งจะทำให้งานนี้ลืมหวนไปได้ งานของพระในครั้งพุทธกาล ท่านถืองานบำเพ็ญสมณธรรมเพื่อความสงบเยือกเย็นภายในจิตใจ และวิปัสสนาธรรมเพื่อความรู้แจ้งแทงตลอดในสภาวะธรรมทั้งหลาย นับแต่ภายในหรือนับแต่ภายนอกเข้ามาสู่ภายใน นับแต่ภายในออกไปสู่ภายนอก ให้ทะลุปรุโปร่งตลอดทั่วถึงไปหมด แล้วปล่อยวางไว้ตามเป็นจริง ของทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นสมมุติอันมีอยู่ในโลกสมมุตินี้ จิตได้ผ่านพ้นไปด้วยความเฉลียวฉลาดแหลมคมของตน

คำว่าศีล สมาธิ ปัญญา เป็นธรรมที่ครอบวิธีการดำเนินไว้หมดทุกแง่ทุกมุมแล้ว ศีลนั้นเป็นธรรมประเภทหยาบ ท่านเรียกว่าศีล ความจริงก็คือธรรม เบื้องต้นอาศัยการ บังคับบัญชาให้อยู่ในลักษณะคือข้อห้ามนั้น ๆ ไว้ก่อน ข้อห้ามนั้น ๆ ก็นับตั้งแต่ศีล ๕ ขึ้นไปโดยลำดับ มีแต่ข้อห้ามทั้งนั้น ไม่มีข้ออนุญาต เราพยายามปฏิบัติหรือบังคับจิตใจ ภายวาทของเราให้เป็นไปตามข้อห้ามนั้น ๆ โดยลำดับ ในขั้นนี้ต้องได้บังคับตัวเองให้ เข้าสู่ธรรมข้อห้ามประเภทนี้ที่ท่านเรียกว่าศีล

สมาธิก็ให้บำเพ็ญ ที่เรียกว่าสมถะ เพื่อความสงบใจ ด้วยการเดินจงกรมมีสติ กำกับกับงานของตนที่ทำ ผู้ใดมีงานอะไรเป็นอารมณ์ของตน เช่นคำบริกรรม หรือ กำหนดธรรมแง่ใดเป็นอารมณ์ในขณะที่ต้องการความสงบ ให้จิตมีความสงบเยือกเย็น และเป็นฐานแห่งความมั่นคงขึ้นมาภายในตน พึงทำอย่างเอาจริงเอาจัง ศรัทธา วิริยะ นั้นพึงซื่อ สติมีความเข้มแข็งอยู่ภายในนั้น ถ้ายังไม่ใช้ปัญญาในขณะนั้น ก็ ศรัทธา วิริยะ สติเป็นสำคัญ ให้กำกับงานของตนด้วยดี อย่าปล่อยให้ปล่อยแล้วถูกกิเลสจุกจุกจิตส่ง ไปในอารมณ์ต่าง ๆ ไปกอบโกยเอาความทุกข์เข้ามาสู่ตน ซึ่งผิดกับความมุ่งหมายของผู้ ต้องการความสงบ เพื่อจะตะล่อมกิเลสให้เข้าสู่จตุรรวม แล้วสังหารด้วยปัญญาไปเสีย

จงถือเป็นข้อหนักแน่นอย่าได้อ่อนแอในความพากเพียรเพื่อความสงบใจ คำว่า ศีลก็เป็นสมบัติของเราผู้บวชแล้ว ด้วยการไม่ทำลายศีล ไม่ฝ่าฝืนศีลของตน สมาธิเมื่อ บำเพ็ญอยู่โดยสม่ำเสมอด้วยความตั้งอกตั้งใจ มีสติ มีวิริยะความพากเพียร อุตสาหะ พยายาม ควบคุมระครองจิตใจของตน ซึ่งถูกรุมล้อมไปด้วยกิเลสตัณหาอาสวะประเภท ต่าง ๆ ที่เป็นกองไฟทั้งกองนั้นให้เข้าสู่ความสงบ และปลอดภัยไว้กังวลทั้งหลาย

คำว่าสงบนั้นมีหลายประเภท ๙๕% มีความสงบเย็นลงไปธรรมดา ๆ ค่อย ๆ ตะล่อมกระแสน้ำเข้ามา ๆ สู่ความรู้สึกตัวอยู่โดยเฉพาะภายในจิตใจ จากนั้นก็เป็นความรู้ที่เด่นอยู่ในตัวเอง ความคิดเล็ก ๆ น้อย ๆ ชนิดแผ่วเบา ยังเป็นไปได้อยู่ในจิตที่มีความสงบนั้น แต่ไม่ได้คิดกระจายออกไปสู่อารมณ์ พอที่จะสั่งสมเรื่องราวขึ้นมาเท่านั้น นี้ ๙๕% มักเป็นเช่นนี้ แต่ ๕% นั้นว่ารวม รวมจริง ๆ เหมือนคนตกเหวตกบ่อลงอย่าง ผาดโผนอย่างรวดเร็ว เวลาถอนขึ้นมามักจะออกรู้สิ่งนั้นสิ่งนี้ จึงมักเป็นจิตประเภท ๕% นี้ ออกรู้ ถ้าสติปัญญาตามไม่ทันก็มีทางเสียได้ เพราะไปรู้สิ่งต่าง ๆ ซึ่งตนไม่เคยรู้ ซึ่ง ส่วนมากเราเคยเชื่อกิเลสสิ่งพาให้มลายมานานอยู่แล้ว อาการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นมักจะ เป็นเรื่องของกิเลสหลอกลวง เรียกว่าวิปัสสนุในสมาธิก็ไม่ผิด เราอย่าว่าวิปัสสนุของ อุปกิเลส ๑๖ นั้นเลย

ความสว่างไม่ได้สว่างอยู่ภายในจิต แต่มันสว่างไปข้างนอก ไปเห็นนั่นเห็นนี่ เห็น

สิ่งต่าง ๆ บางทีก็เหมือนเดือนเหมือนดาว เหมือนตะวันตกลงมาอยู่ตรงหน้า เกิดความสว่างเป็นดวงเท่าผลมะพร้าวเป็นต้น เหล่านี้ล้วนแล้วตั้งแต่เป็นอาการของจิตที่ออกจากจิตนี้ไปแสดงตัวขึ้นมา ให้จิตซึ่งไม่สั่นท้อจัดเจนกับสิ่งเหล่านี้ได้ลุ่มหลง และตะครุบเงาของตนก็เป็นไปได้ ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายได้โดยไม่อาจสงสัย ใน ๕% นี้ไม่ค่อยมีมากจึงไม่น่าวิตกมากนักสำหรับนักปฏิบัติทั้งหลาย สำคัญที่ ๙๕% ก็คือพวกเรา ๆ ท่าน ๆ ทั้งหลาย

จะอย่างไรก็ตามเราอย่าไปคำนึงถึงความสงบของท่านผู้นั้นเป็นอย่างนั้น ความสงบของท่านผู้นี้เป็นอย่างนี้ อย่าเอาอย่างท่าน หรืออย่าเอาอย่างเขามาทำ เราเป็นคนหนึ่ง งานของเราเป็นงานหนึ่ง เราเป็นผู้ทำงานของเราเอง ผลอย่างไรจะปรากฏขึ้นมาให้เราได้รับรู้ได้เห็นโดยลำพังเราเอง ไม่ใช่เราจะนำผลของคนอื่นมาเป็นผลของเรา ไม่ใช่เราจะเอาความรู้ความเห็นของคนอื่นมาเป็นความรู้ของเรา มันขัดแย้งกัน จึงไม่ควรไปสนใจกับเรื่องความรู้ความเห็นของผู้ใด ยิ่งกว่าความรู้ความเห็นของตน ที่จะเกิดขึ้นมาจากการบำเพ็ญของตนด้วยความถูกต้อง คือความมีสติประคับประคองไว้ด้วยดี นี่เป็นหลักสำคัญ

สงบแบบไหนก็รู้ที่อยู่ในใจอย่าไปวิตกวิจารณ์ ท่านว่าสงบแนวลงไปเลยนี่ก็จะไปคาดไปหมายเอาว่าแนวลงไปเลย นี่ก็เป็นตัวสัญญาหลอกเจ้าของไม่ใช่ความจริง สงบเข้ามาในอาการใดด้วยความมีสติอยู่ในหลักปัจจุบัน นั้นแลชื่อว่าเป็นสมบัติของตนแท้ เป็นสิ่งที่ตนรู้แท้เห็นแท้ ปรากฏในจิตใจของตนด้วยการภาวนาของตนแท้ นี่เป็นความถูกต้องสำหรับผู้ปฏิบัติ อย่าไปกังวลกับเรื่องเหตุเรื่องผลของผู้อื่นใด แล้วนำเข้ามาเทียบเคียงกับของตน และเอาอย่างผู้นั้น ๆ โดยความคาดหมาย จะเป็นความผิดและไม่เกิดประโยชน์อะไร นอกจากสร้างความกังวลให้แก่ตนแล้วก็เกิดความทุกข์ขึ้นมา ไม่เป็นประโยชน์เลย

ขอให้จิตใจมีความสงบด้วยการภาวนา ผู้กำหนดอานาปานสติก็ไม่ต้องไปมุ่งเอาอันใด มุ่งให้รู้อยู่เฉพะลมหายใจเข้าออก ๆ ตั้งลมที่ตรงไหนซึ่งเห็นว่าลมสัมผัสมาก เช่นตั้งจมูกเป็นต้น ก็ให้ทำความรู้ตั้งสติไว้ตรงนั้น ไม่ต้องคาดหมายสูงต่ำใกล้ไกลภายในภายนอก นอกจากกำหนดรู้อยู่จำเพาะลมที่สัมผัสเข้าสัมผัสออก ด้วยความมีสตินี้เท่านั้น นี่เป็นความถูกต้อง แล้วการตั้งลม มีลมมายอันหนึ่งที่จะหลอกลวงผู้ปฏิบัติให้ตั้งแล้วล้มเล่า ๆ มี เช่นกำหนดลมอยู่เพลิน ๆ เพราะไม่เฉลอสติ ตั้งทำตั้งทางดูลมอยู่อย่างนั้น ลมเข้าลมออก ที่นี้ความปรากฏในจิตนั้นเมื่อตั้งไปนาน ๆ จะเป็นลักษณะเหมือนกับว่า ฐานที่เราตั้งลมนี้ แต่ก่อนเราตั้งไว้ที่ตั้งจมูก บัดนี้ปรากฏว่าสูงขึ้นกว่าตั้ง

จุมกบัง หรือตั้งจุมกพาให้สูงขึ้นไปบัง และต่ำกว่าตั้งจุมกบัง หรือตั้งจุมกพาให้ต่ำ บังอย่างนี้ แล้วก็มาตั้งใหม่

พอดำเนินไป ๆ ถึงจุดที่มันเคยเป็น มันก็หลอกอีก ก็มาตั้งลมอีก ตั้งไปตั้งมา เหมือนกับปลุกต้นไม้ พอจะขึ้นแล้วก็ย้าย ย้ายปลุกใหม่ ๆ สุดท้ายต้นไม้ก็ไปไม่รอด ต้องตาย นี่การตั้งลมประเภทนี้เป็นความผิด เพราะฉะนั้นเพื่อความแน่ใจ เพื่อความถูกต้องไม่สงสัย เราถือเอาการตั้งลมเบื้องต้นคือตั้งที่ตั้งจุมก ลมผ่านเข้าก็รู้ ลมผ่านออกก็รู้ แต่ไม่จำเป็นต้องตามลมเข้าไป ตามลมออกไป ทำเหมือนบุคคลที่ยืนเฝ้าประตู คอยดูคนที่เข้าออกประตูเท่านั้น ไม่ตามเข้าไปข้างในเวลาที่คนผ่านเข้าไป คนผ่านออกไปก็ไม่ตามเขาไป แต่ยืนอยู่ที่ประตู คนเข้าก็รู้คนออกก็รู้อยู่อย่างนั้นเป็นประจำ

นี่การตั้งลมก็เหมือนกันเช่นนั้น ด้วยความมีสติรู้อยู่กับลมหายใจเข้าลมหายใจออก ที่นี้มันจะมีความสูงต่ำขนาดไหนไม่สำคัญ สำคัญที่ไม่ให้เปลอ ความสัมผัสของลม เข้าลมออกนั้นนี่เป็นของสำคัญ ให้รู้อยู่ตรงนี้ ตรงนี้จะสูงก็ตามจะต่ำก็ตาม เมื่อไม่เปลอ แล้วเป็นอันใช้ได้ ไม่ต้องไปกังวลกับความสูงความต่ำ เพราะเราไม่ได้ภาวนาเพื่อเอาความสูงความต่ำ แม้ที่สุดการภาวนาด้วยลมหายใจนี้เราก็ไม่ได้เอาลม อันนี้เป็นเครื่องยึดเป็นอารมณ์ของใจในเมื่อยังตั้งตนไม่ได้ต่างหาก เราจึงต้องอาศัยลม

เมื่อกำหนดลมพอจิตสงบเข้าไป ๆ ลมนี้จะละเอียดเข้าไป ละเอียดเพียงไรก็ให้รู้ อย่าไปคาดไปหมาย ให้รู้ในหลักปัจจุบัน สุดท้ายก็จะไปถึงที่ลมหมดนะ ละเอียดลงไป ๆ แล้วลมนั้นเลยหายไปเลยไม่ปรากฏ จะว่าเราเปลอเราไม่ได้เปลอ เห็นความละเอียดของลมไปโดยลำดับ ๆ จนกระทั่งลมหายไปเลย นี่อันหนึ่งก็จะเป็นเหตุสร้างอุปสรรคให้แก่ตนเอง ถ้าเรารู้ไม่ทันเหตุการณ์ของมัน

เมื่อลมหายไปนั้นจะมีวิตกอันหนึ่งกระตุกขึ้นมาหลอกตัวเองว่า นี่เมื่อลมหายไปแล้วจะไม่ตายเธอ นั้น อันนี้สร้างอุปสรรคให้ตนเองแล้ว ลมก็กลับมีมาเพราะจิตถอยตัวออกมาแล้วเปลอแล้ว เพื่อตัดปัญหาข้อนี้ให้ขาดลงไป ได้ดำเนินเพื่อความสะดวกตามวิธีการของเราในหลักปัจจุบัน พึงทำความเข้าใจกับตนหรือกับลมว่า แม้ลมจะหายไปก็ตามเถอะ เมื่อความรู้อย่างนี้แล้วจะไม่ตาย เพียงเท่านั้นก็ตัดปัญหาได้ แล้วละเอียดจนกระทั่งลมหายเสีย สิ่งที่ไม่หายคืออะไร คือความรู้ที่เด่นดวงอยู่ภายในจิตนั้นเอาตรงนั้น

ที่นี้ลมไม่ลมไม่สำคัญเพราะจิตทรงตัวได้แล้ว เข้าถึงตัวจริงคือจิตแล้วลมอันเป็นเงาเพื่อตามจิตเข้าไปนั้นมันก็หมดปัญหาไป เช่นเดียวกับเราตามรอยโค เมื่อถึงตัวโค

แล้ว รอยก็ปล่อยไปไม่สำคัญ เพราะเราตามรอยโคก็เพื่อจะจับเอาโคตัวนั้นต่างหาก เราไม่ได้ตามโคไปเพื่อจะเอารอยโค นี่ก็เหมือนกันเช่นนั้น นี่วิธีการทำความสงบ

จะทำภาวนาบทใดก็ให้ความรู้อยู่กับบทนั้นเท่านั้น แล้วการภาวนานี้จะเหมือน ๆ กัน เมื่อจิตยังไม่สงบลงท้ายแล้วจะเหมือน ๆ กัน เช่นคำบริกรรมนี้ก็เหมือนกัน มีความจำเป็นอยู่ในขณะที่จิตยังตั้งตัวไม่ได้ จิตยังไม่สงบตัว คำบริกรรมนั้นก็กับความรู้ที่กลมกลืนเป็นอันเดียวกันแล้ว คำบริกรรมก็หมดปัญหาไปเช่นเดียวกับลมหมดปัญหาไปกับใจนั่นเอง นี่ให้ทำความเข้าใจเอาไว้ นี่คือความจริงเป็นเช่นนี้ในวิธีการภาวนา เพื่อสมณะคือความสงบใจ

เราอย่าเอนนูนเอนนี้ เอาผลของคนนั้นมาเทียบ เอาผลของท่านมาเทียบของเรา เอาเหตุของท่านมาเทียบกับเรา เหตุของเราก็คือเราทำอยู่เวลานี้แล้ว เหตุจะให้สมบุรณ์ก็คือมีสติ หลักของสมณะอธิบายเพียงหัวข้อให้ตีความหมายเอาตามความรู้สึกหรืออุบายวิธีของตน เมื่อเราทำได้ทำเช่นนี้ ความสงบที่เราเคยได้ยินมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาล เป็นเวลาที่พ้นปีมาแล้วก็ตาม จะไม่มีอะไรสำคัญยิ่งกว่าความปรากฏประจักษ์ในผล ที่เราบ่าเพื่อให้เห็นปรากฏขึ้นมาอยู่เวลานี้เลย หลักสำคัญอยู่ที่ตรงนี้ นี่ท่านว่าจิตสงบ

ในขณะที่มีความสงบก็ผ่อนจิตให้ความสงบอยู่กับนั้น เวลาจิตพอตัวอยากจะขยายตัวออกมาสู่ความคิดอ่านต่าง ๆ ก็ให้คิดไปทางด้านปัญญา พิจารณาคลี่คลายในสกลกายนี้ก็ได้ หรือพิจารณาสกลกายภายนอก เกี่ยวกับเรื่องอสุภะอสุภังเป็นสิ่งสำคัญสำหรับนักบวชเราที่จิตยังหาความสงบไม่ได้ หรือยังไม่เข้าใจแจ่มชัดในสิ่งเหล่านี้ การพิจารณาด้วยอสุภะเป็นสิ่งสำคัญมาก เพื่อระงับราคะตัณหาลงได้ นอกจากระงับแล้วยังต้องทำลายได้ด้วยวิปัสสนา แปลว่าความเห็นแจ้ง เห็นแจ้งตามความเป็นจริงของธาตุของชั้น ๓ ธาตุก็คือธาตุ ๔ ดิน น้ำ ลม ไฟ ซึ่งเต็มอยู่ในร่างกายของเรา ชั้นก็คือชั้น ๕ ได้แก่รูปชั้น ๓ เวทนาชั้น ๓ สัญญาชั้น ๓ สังขารชั้น ๓ วิญญาณชั้น ๓ ซึ่งเต็มอยู่ในร่างกายอันนี้อีกเช่นเดียวกัน ให้เห็นแจ้งตามความจริงของชั้นนั้น ๆ

ความเห็นธรรมดาของเราที่เห็นนี้มันเห็นไม่แจ้ง เห็นด้วยอำนาจของอวิชชาปิดหูปิดตาให้เห็น เห็นด้วยความปิดหูปิดตากับเห็นด้วยความเปิดตานั่นต่างกัน อวิชชาพาเห็นพาให้รู้ดังที่สามัญชนทั้งหลายได้รู้ได้เห็นได้ยินได้ฟังทั่ว ๆ ไปนั่น ล้วนแล้วตั้งแต่เป็นเรื่องของอวิชชาพาให้รู้ให้เห็น แต่สติธรรมปัญญาธรรมพาให้รู้ให้เห็นนี้ ให้เห็นแจ้งลงถึงหลักความจริงจริง ๆ เช่น เห็นเป็นอสุภะก็เป็นอสุภะจริง ๆ ประจักษ์กับใจพิจารณาจนรู้จนเห็น เพราะสิ่งเหล่านี้ในร่างกายนี้เป็นอย่างนั้นจริง ๆ

ทำไมจิตเป็นตัวรู้ตัวฉลาด เป็นผู้ที่สามารถที่จะรู้เห็นจึงไม่เห็น เป็นเพราะเหตุไร ถ้าจะให้รู้ว่าเป็นธาตุ ก็ในธาตุ ๔ ก็มีอยู่แล้ว ตั้งแต่วันเกิดมาธาตุ ๔ นี้มีประจำทำไมจึงไม่เห็น พระพุทธเจ้าท่านทำไมเห็น สาวกทั้งหลายท่านทำไมเห็น ท่านเห็นด้วยวิธีการใด ท่านเห็นด้วยอำนาจของสติปัญญาพิจารณาใคร่ครวญ หรือสอดส่องคลี่คลายอยู่เสมอ ย่อมสามารถรู้ได้เห็นได้จนผ่านพ้นไปได้ เราก็เป็นผู้หนึ่งซึ่งเป็นลูกศิษย์ตถาคต ต้องดำเนินตามหลักที่ท่านทรงสั่งสอนหรือท่านดำเนินไปนี้ ทำไมจะไม่รู้สิ่งที่มีอยู่กับตัวแท้ ๆ จะต้องรู้ต้องเห็น

แยกกระจายออกไปตั้งแต่หนังแต่เนื้อ ถลกหนังออกไปดูให้เห็นชัดเจน ความจริงเป็นเช่นนั้น ผิวภายนอกเป็นอย่างหนึ่ง เป็นเครื่องหลอกตาบุรุษตาฟางได้อย่าง ประจักษ์ ที่นี้ภายในของหนังนั้นเป็นอีกอย่างหนึ่ง เราต้องได้ดูด้วยปัญญา ภายนอกถ้าดูด้วยปัญญาแล้วมันก็ไม่มีอะไรที่จะมาหลอกเราได้ เพราะสิ่งสกปรกโสภณมันก็เต็มไปด้วยตามผิวหนังนี้แล้ว ขี้โคล ฟังซีซีมันเป็นของดีเมื่อไร ขี้สนิมเต็มตัว ต้องชะต้องล้างต้องอาบน้ำเช็ดถูอยู่ตลอดเวลา ไม่มีอะไรที่จะเป็นสิ่งกั่วงวลในการปฏิบัติรักษาชำระล้างยิ่งกว่าร่างกายที่มีอยู่ในตัว

สิ่งอะไรก็ตามแม้จะสะอาดสวยงามเพียงไร เมื่อเข้ามาคละเคล้ากับร่างกายซึ่งเป็นของปฏิภูลนี้แล้ว ก็ต้องกลายเป็นของปฏิภูลด้วยกัน เช่น สถานที่อยู่ ฝ้านุ่งห่มสบงจีวร ต้องได้ซักได้ฟอก ต้องเช็ดต้องถูไม่อย่างนั้นจะอยู่ไม่ได้ เหม็นคลุ้งไปหมด เพราะตัวนี้เป็นตัวการหุ้มห่อซากผีดิบนี้ไว้ เมื่อระบายหรือซึมซาบออกมาสู่ภายนอก ออกมาตามเหงื่อตามโคล เพราะของสกปรกอยู่ภายใน เหงื่อซึมซาบออกมาก็ต้องกลายเป็นของปฏิภูล ติดสิ่งที่มาเกี่ยวข้องเครื่องนุ่งห่มใช้สอยทั้งหลาย ให้เป็นของปฏิภูลนำเกลียดน่ากลัวตาม ๆ กันไปหมด จึงต้องได้ชำระสะสางซักฟอกเช็ดถูกันอยู่ตลอดเวลา เทียบเคียงให้เห็นเป็นสัดเป็นส่วนอย่างนี้

อ้าว ย่นเข้ามาอีกถึงหนัง หนังหุ้มห่อ ตจปรียนุโต มีหนังหุ้มอยู่เป็นที่สุตรอบหรือมีหนังหุ้มอยู่โดยรอบ นี่คือน้ำที่หลอกสัตว์โลกให้สำคัญมั่นหมายว่าเป็นสัตว์เป็นบุคคล เป็นหญิงเป็นชาย ว่าเป็นของสวยของงามน่ารักใคร่ชอบใจ นี่ละสิ่งหลอกมีบาง ๆ เท่านั้นเอง แล้วที่นี้ถลกออกมา เอาด้านภายในของหนังออกมาข้างนอกเสีย ภายนอกเอาเข้าไปข้างในเสีย ที่นี้เราจะเห็นตั้งแต่ความเยิ้มไปด้วยความมอสุกะมอสุกั๊ง คำว่าสัตว์ว่าบุคคล ว่าหญิงว่าชาย ว่าน่ากำหนดยินดี หายไปหมด เมื่อสติปัญญาได้หยั่งทราบถึงหลักความจริงนี้แล้วต้องเกิดความสลดสังเวช เกิดขนพองสยองเกล้าขึ้นมา นี่เคยเป็นมาแล้ว ไม่ใช่มาพูดเฉย ๆ เวลามันเห็นจริง ๆ เห็นอย่างนั้น

เกิดความสลดสังเวช โอ้โฮ ถึงขนาดนี้เชียวหรือ ฟังมาเห็นของปฏิภูล ฟังมาเห็นร่างกายวันนี้หรือ บวชมาก็ปีกี่เดือนพิจารณากันมาสักกี่วัน ทำไมจึงฟังมาเห็นวันนี้ สิ่งนี้เป็นของที่มีอยู่แล้วตั้งแต่วันเกิดมาจนกระทั่งบัดนี้ ทำไมจึงมาเห็นกันเดี๋ยวนี้ อ้อ ท่านเห็นกายเรียกว่ากายานุปัสสนา ท่านเห็นอย่างนี้เองหรือ เชื่อเลยทีนี้ เพราะมันประจักษ์ใจของเราอยู่นี้แล้ว ถ้าจะลบล้างความเป็นของท่านที่สั่งสอนเรามา นั้น เราต้องลบล้างความจริงของเราที่รู้ที่เห็นอยู่บัดนี้เสีย ทีนี้เราจะกล้ำลบล้างได้ไหมความจริงที่รู้เห็นอยู่เวลานี้ กับท่านที่สั่งสอนมาก่อน รู้มาก่อนเห็นมาก่อนแล้วมาสั่งสอนพวกเรา มันเป็นคนเดียวกัน

เมื่อลบล้างอันนี้ไม่ได้ ยอมรับอันนี้ก็ต้องยอมรับพระพุทธเจ้าที่ทรงสั่งสอน ที่ทรงรู้ทรงเห็น และพระสาวกทั้งหลายได้รู้ได้เห็นอย่างไรสั่งสอนอย่างไร จนกระทั่งถึงชั้นละได้ ยอมรับกันไปหมดโดยลำดับ ๆ ความรู้ของเราปรากฏขึ้นเพียงไร ยอมรับไปโดยลำดับ นี่แยกกันออกอย่างนี้การพิจารณาสุภะหรือธาตุชั้นต่างด้านวิปัสสนาคือปัญญา บังคับจิตใจให้รู้ให้สอดส่องไปตาม มีสติควบคุมงาน สติต้องเป็นนายหัวหน้าบังคับให้จิตทำงาน คือปัญญาในขั้นนี้ยังไม่เห็นผลแห่งการพิจารณาของตน จึงมักจะเผลอเผลอกลายเป็นสัญญาอยู่เสมอ แต่เมื่อจิตได้รับความสงบบ้างแล้วออกมาพิจารณา ก็พอได้ถ้อยได้ความ

จากนั้นก็พิจารณา เอ้า เข้าไป ออกจากหนึ่งแล้วเข้าไปหาเนื้อ เอ้า สมมุติขึ้นมา เพราะเราติดสมมุติ ไม่เอาสมมุติแก้สมมุติจะทำอย่างไร นี่มันสมมุติทั้งนั้น ว่าสวยงาม ก็ตั้งเอาเสกสรรเอา ทีนี้เราจะพิจารณาให้เห็นตามความจริงของสิ่งเหล่านี้ จะไปว่าสมมุติ สมมุติตัวเองขึ้นมาหลอกตัวเองได้ยังไง ไม่หลอก เรื่องของปัญญาที่จะพิจารณาความจริงต้องตั้งขึ้นมา ดูเข้าไปถึงเนื้อ เอ้า เวลาคนตายแล้วก็วันมันจะแสดงความน่าพองขึ้นมา

เพียงสองวันเท่านั้นก็เห็นได้อย่างชัด ๆ แล้วไม่ต้องพูดมากเลยนะ ๔๘ ชั่วโมงก็เห็นได้ชัดแล้ว น่าพองขึ้นอืดขึ้นมา จากนั้นก็ระเบิดปิงออกมาแหละ แตกกระจัดกระจาย ล้วนแล้วตั้งแต่ของปฏิภูลโสโครกเต็มไปหมดทั้งร่างนี้เลย นี่สวยตรงไหน งามตรงไหน น่ารักใคร่ชอบใจไหม เอ้า ทีนี้เข้าไปนอนกอดดูซิ กอดได้ไหมนี่ซากผีตรงนี้ ภายในซากผีนี้มีอะไร อาหารใหม่ อาหารเก่า กับเนื้อหนังมังสาทั้งหลายนี้ มันกลายเป็นของปฏิภูลเหมือนกันไปหมดแล้ว ไม่มีเกาะใดตอนใดเป็นสิ่งที่น่าตะต้อต้องสัมผัสสัมผัสเลย เต็มไปด้วยสิ่งเหล่านี้ทั้งนั้น จากนั้นก็เปื่อยลงไป ๆ โดยลำดับลำดับ เหลือตั้งแต่ร่างกระดูก อันนั้นก็เปื่อยลงไปเหม็นคลุ้งไปหมด ดูไม่ได้เลย นี่หรือสัตว์นี้หรือบุคคล นี้หรือ

เรานี้หรือเขา เป็นอย่างนี้หรือ

พิจารณาหยั่งลงไป ๆ เท่าไรจิตยั้งซึ้ง ๆ ลงไปโดยลำดับ ๆ เกิดความสลดสังเวช โอ้ย น้ำตามันร่วงลงโดยไม่รู้สีกตัว ไม่กังวล เอ้า ร่วงก็ร่วง ส่วนสติปัญญาที่เดินตามแถว ตามแนวที่ตนกำลังพิจารณาเป็นไม่ลดละ จนกระทั่งร่างกายทั้งหลายนี้กระจายออกไปหมด เป็นดิน เป็นน้ำ เป็นลม เป็นไฟ ให้เห็นได้อย่างชัด ๆ ไม่ว่าจะป็นธาตุใดก็ตามถ้า ถนัดในธาตุใดให้พิจารณาธาตุนั้น จะวิ่งทั่วถึงกันหมด อย่าไปพิจารณาว่า นี่ธาตุดินอย่าง นี้แล้ว ธาตุน้ำเป็นยังงัย แล้วธาตุลมเป็นยังงัย ธาตุไฟเป็นยังงัย อย่าไปสนใจมากยิ่งกว่า สิ่งทีถนัดในการพิจารณาเวลานั้น นั้นเป็นสำคัญ

เพราะธรรมเหล่านี้เป็นสังเกี้ยวโยงกัน ดังที่ท่านว่าทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค อย่า เข้าใจว่าไปทำงานคนละหน้าที่นะ ในภาคปฏิบัติแท้ ๆ ไม่ได้ทำงานคนละหน้าที่ ทำงาน ในขณะเดียวกัน กลมกลืนกันไปหมด ทั้งสังขะ ๔ นี้และสติปัญญา ๔ เหมือนกันอย่าง นั้น พอแยกแยะลงไปแล้ว กระจุกมันก็มองเห็นได้ชัด ๆ หลังจากนั้นแล้วกระจุกมันก็ ค่อยกระจายตัวลงไป กลายเป็นดินในหลักธรรมชาติ ที่นี่ยังเหลืออะไรก็เหลือแต่ความรู้

ที่นี้จิตมันจะสงบตัวละนะ พอมันเป็นอย่างนั้นแล้ว ปล่อยจากนั้นแล้วก็เหลือแต่ ความรู้ล้วน ๆ เเด่น แต่อย่ามาคาดนะ ห้ามไม่ให้คาด ให้พิจารณาดังที่วานี้ก็แล้วกัน เมื่อ พิจารณาตามสติกำลังของตนเป็นอย่างไรแล้ว ผลจะรู้อย่างไรให้คาดให้หมายซึ่งเป็นความ ผิดจากหลักปฏิบัติในหลักปัจจุบัน พิจารณาแล้วพิจารณาเล่า ที่นี้เวลาเราพิจารณาวัน หลังอีก อย่าไปคาดไปหมายอีกนะ ให้ตั้งใหม่หาเอาใหม่ สติปัญญาของเรามีหาเอาใหม่ อย่าไปเอาสติปัญญาเก่ามาใช้ ถ้ามันไม่ไปสัมผัสสัมพันธ์กันเอง ถ้ามันเกิดขึ้นเองสัมผัส สัมพันธ์กันเองนั้น เรานำมาใช้ได้ ถ้าเราไปคว้าเอาปัญญาอันเก่าที่เรามาใช้เมื่อวานนี้เรา ทำอย่างนี้ วันนี้เราจะต้องทำอย่างนี้ให้ไปตามแบบแปลนแผนผังนั้น ๆ นี้ ๆ มันเป็น โครงการของโลกไปแล้วนะ มันไม่ใช่เป็นหลักของการปฏิบัติในปัจจุบันธรรม ซึ่งเป็นการ ถูกต้องตามหลักปฏิบัติจริง ๆ เราต้องทำอย่างนี้

สติปัญญาผลิตขึ้นมาได้ ผลิตขึ้นมาได้เรื่อย ๆ วันหนึ่งแสดงอาการอย่างหนึ่งขึ้น มา ๆ ซึ่งล้วนแล้วตั้งแต่เป็นเรื่องสังขธรรม ให้เกิดความเบื่อหน่ายคลายกำหนด คลาย ความยินดี คลายอุปาทานความยึดมั่นถือมั่นไปโดยลำดับ ๆ นี้เรื่องปัญญาเวลาพิจารณา ๆ อย่างนี้ เอ้า ที่นี้เวลาจะพิจารณาทางสมาธิก็ให้ดำเนินตามทีวานี้ เพียงพิจารณาอย่างนี้ แล้วจิตก็ป็นสมาธิอันละเอียดขึ้นมาแล้วสงบแนวเลยที่นี้ ปล่อยกังวลโดยประการทั้งปวง มีความกระหม่อมออกจากล้าหาญภายในจิต นี้สมาธิที่เป็นขึ้นด้วยอำนาจของปัญญา ขึ้น เป็นความมองออกจากล้าหาญขึ้นมาอีกประเภทหนึ่งแล้ว เห็นประจักษ์กับตัวเอง นี้วิธีการ

พิจารณา

นี่ละงานของพระ ให้พากันดำเนินงานนี้อย่าหนีจากงานนี้ งานนี้แลคืองานที่จะปลดเปลื้องกิเลสอาสวะอันเป็นความยึดมั่นถือมั่น เพราะความสำคัญผิดหลงมกมายในธาตุในขันธอันนี้ว่าเป็นเราเป็นของเรา มาตั้งแต่กับโหนกัลป์ใด เฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันขันธนี้ ก็ติดกันมาพันกันมาว่าเป็นเราเป็นของเรา ทั่วโลกดินแดนไม่มีใครมีความรู้เหนือใคร มีความรู้ที่จะต้องมาแบกขันธ ๕ ด้วยกันว่าเป็นเราเป็นของเราด้วยกันหมด

อุบายวิธีที่กล่าวนี้เป็นอุบายวิธีของศาสดาองค์เอกทรงสั่งสอนไว้ เพราะทรงรู้ทรงเห็นทุกสิ่งทุกอย่างแล้วด้วยวิธีการที่ทรงดำเนินมาด้วยสติปัญญา จึงต้องนำมาสั่งสอนโลก พวกเราก็ลูกศิษย์ตถาคต เอาให้จริงให้จัง อย่าไปเห็นอันใดวิเศษวิโสยิ่งกว่าจิตใจนี้เลย เวลานี้จิตใจกำลังเป็นนักโทษ ถูกคุมขังอยู่ด้วยกิเลสตัณหาอาสวะประเภทต่าง ๆ กระดิกตัวไปทางไหนมีตั้งแต่กิเลสตัณหาเป็นนายคุมออกไป ให้ไปทำงานภายนอกทำงานใกล้ก็ตามไกลก็ตาม ทำงานในเรือนจำก็ตาม มีตั้งแต่นายคุมบังคับอยู่ตลอดเวลา ไม่ได้เป็นอิสระของตนเลย จึงต้องใช้สติปัญญาบุกเบิกออก แหกแนวออก ให้พ้นจากความกดขี่บังคับของกิเลสตัณหาอาสวะประเภทต่าง ๆ ด้วยการพิจารณาทางด้านสติปัญญา ให้มีความคล่องแคล่วชำนาญ ด้วยการฝึกการเอาจริงเอาจังกับเจ้าของอยู่เสมอ

อย่าไปคุ้นไปเคยอย่าไปชินกับสิ่งใดในโลกนี้ ไม่เป็นสิ่งที่น่าชินทั้งนั้น มันเป็นสภาพเหมือนกันหมด แม้ตั้งแต่ในเรื่องในธาตุในขันธของตน ก็ยังต้องแยกมันออกด้วยการพิจารณา ให้เห็นตามเป็นจริงแล้วถอนตัวออกมาจากขันธนี้ เราอย่าพูดถึงเรื่องโลกทั่ว ๆ ไปเลยมันห่างกันมาก ให้ตั้งลงไปที่ตรงนี้ผู้ปฏิบัติ

มันมีความสัมผัสสัมพันธ์กับอาการใดมากกว่าเพื่อน เอ้า เอลงไปตรงนั้น เราอย่ากลัวผิด ถ้าลงอยู่ในวงสังขารด้วยกันแล้ว ร่างกายจะเป็นอาการใดก็ตามคือสังขารด้วยกัน แล้วมันจะกระจายกันไปหมดทั่วสรรพางค์ร่างกาย จะเข้ามาเวทนาก็ เอ้า เวทนาก็ต้องวิ่งถึงกายอีก เมื่อร่างกายมันเป็นธาตุเห็นอย่างชัดเจน หรือว่าเป็นอสุภะอสุภังก็เห็นอย่างชัดเจน เป็นธาตุก็เห็นอย่างชัดเจน เวทนามันมาจากไหนมันเป็นได้ยังไงพิจารณา อันนี้มันก็เลยกลายเป็นของจริงเหมือนกันหมด

สุขก็สักแต่ปรากฏขึ้นมา ทุกข์ก็สักแต่ปรากฏขึ้นมา เฉย ๆ ก็สักแต่ปรากฏขึ้นมา แล้วดับไป ๆ ตามสภาพของเขา เขาไม่มีความหมายในตัวเขาเลย ไม่มีความรู้สึกตัวเขา

ว่าเป็นเวทนานั้นเวทนານี้ ได้ให้ร้ายต่อผู้ใดเลย นอกจากจิตที่ตัวเข้าใจว่าฉลาดนี้ละมันโง่ มันไปแบกเวทนาทั้งหลายเหล่านั้น ว่าเป็นเราเป็นของเรา เราเลยกลายเป็นเวทนาไปเสีย มันไม่เป็นตัวจริงได้ เวทนาเป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา จิตนี้ก็เลยกลายเป็นเข้าไปสู่กองจักร ให้เวทนานั้นผันหัวเอา ให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อนเพราะทุกข์เวทนาแสดงอาการ ท่านบอกไว้ชัดเจน

สัญญา นี้ละเอียดมากนะเราทราบทางวงปฏิบัติ ละเอียดมากยิ่งขึ้นกว่าสังขาร สังขารเวลาจะปรุงออกมาเนี่ยบีบทำให้กระเพื่อมให้รู้ มันมีความรู้สึก พอสังขารจะปรุง บีบออกมาเนี่ยจะเป็นความกระเพื่อม เหมือนกับว่ามีอะไรผลัดดันออกมาให้รู้อยู่นิด ๆ แต่สัญญานี้ โห เหมือนกับกระต่ายชิมเชียวนะ เหมือนกับน้ำซบน้ำชิมมันชิมไปเรื่อย ๆ นี้ จนปรากฏเป็นภาพขึ้นมาแล้วโน่นนะดูซิ ภาพเราปรุงแพล็บเดียวมันเป็นภาพนั้น เป็นอันหนึ่งนะ ที่สัญญาค่อย ๆ วาดภาพขึ้นมามันละเอียดมาก แต่ยังไงก็ตามให้ทราบ ว่านี่คือเงาของจิตทั้งนั้น เราอย่าไปหลงกับมัน

ไม่ว่าจะเป็นภาพใดก็ตามมันเป็นเงาของจิตที่เคยมาดั้งเดิม นี้เราจะพิจารณาให้รู้ ทั้งเงาให้รู้ทั้งตัวอย่างชัดเจน แล้วปล่อยวางลงตามเป็นจริง เมื่อสติปัญญาได้พิจารณาใช้ อยู่อย่างนี้แล้ว ๆ เล่า ๆ ไม่หยุดไม่ถอย เวลาพักก็พัก ถึงเวลาใช้ปัญญาแล้วอย่ากลัวเสีย เวล่ำเวลาในการพัก อย่าไปพะวัภพะวนในสมาธิ เอาให้จริงให้จัง มีอยู่ในวงปัจจุบัน ธรรม อย่าให้คิดเรื่องอดีตอนาคต เรื่องความอยากพ้นทุกข์พ้นภัยไปไหนมาไหนอย่า คาดไป นอกเหนือจากตรงที่ทุกข์กำลังบีบคั้นหัวใจอยู่นี้ จะเปลื้องตรงนี้ออก ตัวปัจจุบัน นี้ละมันบีบอยู่นี้ เปลื้องตัวนี้ออกมันก็พ้นเท่านั้นละ พ้นทุกข์ พ้นไปโดยลำดับ พ้นที่หัวใจ อย่าเข้าใจว่าไปพ้นกับอดีตอนาคต พ้นอยู่ในกาลในเวล่ำเวลาอย่างนั้น เป็นความเข้าใจผิดทั้งนั้น เอลงตรงนี้เป็นปัจจุบันธรรม พิจารณาให้จริงให้จังให้มันเห็นแจ้งเห็นจริง

เราฆาตกรรมเราไม่ได้ทำอะไร ให้ทำความเข้าใจตนให้เต็มที่ทีเดียว เวลานี้เรา ฆาตกรรมด้วยกัน มาเสาะแสวงฆาตกรรม มาหาครูบาอาจารย์ก็เพื่อจะแนะแนวทางให้ อูบายต่าง ๆ แก่เรา เพราะเราไม่สามารถที่จะดำเนินด้วยตนเอง โดยวิธีหรือโดยอูบาย ต่าง ๆ จึงต้องมาอาศัยครูอาจารย์คอยแนะนำตักเตือนสั่งสอน ให้อูบายวิธีการต่าง ๆ ในการที่จะปฏิบัติต่อกิเลส หรือแก้กิเลส หรือดำเนินเพื่อความป็นอรรถเป็นธรรมให้ ราบรื่นดีงามจึงต้องมาอาศัย หลักใหญ่ก็คือเราต้องการธรรม เราแสวงหาธรรม ตั้งแต่ ธรรมเบื้องต้นจนกระทั่งถึงธรรมสุดยอด เราต้องการอย่างนั้น นี้เป็นสมบัติอันล้ำค่า

ขอให้ธรรมให้ถึงใจเถอะ เมื่อถึงใจแล้วคำว่ากาลสถานที่มันจะหมดปัญหาไปทันที เรื่องภพนั้นภพนี้ ภพน้อยภพใหญ่ เกิดที่นั่นตายที่นี้ ซึ่งเคยเป็นมาแต่ดั้งเดิมนานเท่า

ไรแสนนาน มันจะมาขาดสะบั้นลงในปัจจุบันแห่งความบริสุทธิ์ของจิตนี้ละเป็นผู้ตัดสินได้เอง ไม่มีผู้ใดจะไปถามพระพุทธเจ้า ไม่ว่าสาวกองค์ใดไม่ใช่สาวกบ้านี้ เพราะเหตุว่าธรรมของพระพุทธเจ้าไม่ใช่ธรรมสอนคนให้เป็นบ้า เมื่อปฏิบัติให้รู้จริงเห็นจริง เมื่อถึงขั้น สนฺทิฎฐิโก ๆ เต็มภูมิแล้ว จะไปถามพระพุทธเจ้าทำไม ความจริงมีเหมือนกัน เสมอกัน ร้อย่างเดียวกัน เข้าใจแล้วไม่ต้องถาม

นี่ก็เหมือนกันพระพุทธเจ้าจะปรินิพพานานเพียงไรก็ตาม นั้นสักแต่ว่ากาลของพระองค์เท่านั้น ที่สำคัญก็คือว่าสาวกชาตธรรม ได้ตรัสไว้ชอบทุกแง่ทุกมุมแล้ว ที่เราจะปฏิบัติดำเนินตามนี้ เพื่อเหตุเพื่อผลสำหรับเราเอง ให้เราหนักแน่นอยู่ที่ตรงนี้ อย่าไปคิดคาดคิดหมายไปให้เสียเวลาเวลา ซึ่งเป็นเรื่องของกิเลสหลอกทั้งนั้นส่วนมาก เอาให้จริงให้จังลงไปนี่

อสุภะอสุภังเป็นของสำคัญ เอาให้จริงให้จัง พิจารณาภายนอก เอา เทียบเคียงนะ ไม่ใช่จะพิจารณาภายใน เอา ภายนอกมันมีความกำหนดยินดีในรูปใดเอามาตั้งไว้ ถ้าหากว่าเรายังไม่แน่ใจตั้งห่าง ๆ หาอุบายวิธีทำ เอาไฟมาเผามันดูบ้างอะไรบ้าง กำหนดตายแล้วเป็นยังงัยบ้างอย่างที่เราเคยทำของเรา เอาจนมันเห็นได้ชัดเจนเต็มที่แล้ว กำหนดเข้ามาหาตัวเองลงแบบเดียวกันหมด จากนั้นก็โลกนี้เป็นเหมือนกันหมด นี่โลกวิทูรู้แจ้งเห็นจริงอย่างนี้ละมันแจ่มไปหมด คือมันเป็นธรรมอันเดียวกัน เป็นสังฆธรรมเหมือนกันหมด เมื่อรู้แจ้งแทงตลอดก็ต้องรอบไปหมด ทั้งเขาทั้งเรามันเป็นเหมือนกันก็หายสงสัย

ขั้นนี้ละขั้นลำบาก ตะเกียกตะกาย เรื่องกามกิเลสหนักมากนะ ต้องได้ฝืนกันจริง ๆ สู้กันจริง ๆ เอาเป็นเอาตายไม่ใช่เล่นนะ เอาจริงเอาจัง **อย่าไปมีความอาลัยเสียตายกับอารมณ์อะไรเลย ที่เกี่ยวกับว่าเป็นกามกิเลส ให้หักฟันมันเข้าทันที อย่าไปอนุโลมหรือคล้อยตามมันเป็นอันขาด จะแพ้มันอย่างหลุดลุ่ยเลย ต้องฟันกันเข้าไปเลย ฟันเข้าไปเลย นี่ละหลักใหญ่ของการปฏิบัติ เอาจนกระทั่งถึงขั้นมันกล้าหาญ โน่น** เมื่อพิจารณาเต็มที่ของเราเห็นประจักษ์เต็มกำลังภูมินี้แล้ว มันจะเกิดความกล้าหาญ

ไม่ยากเดินผ่านแหละคนธรรมดาเนี่ย เอา ตั้งแต่ตัวสำคัญ ๆ ที่มันรักมันชอบมันกำหนดยินดี มันเต็มอยู่เป็นร้อย ๆ นั้น บุกลงไปตรงกลางนี้เลย มันจะไม่มีมีความกำหนดยินดีอะไรเลย โน่นมันอาจหาญนะเวลามันถึงขั้นมันอาจหาญ มันอาจหาญเต็มที่นะ แต่ความอาจหาญให้พึงทราบว่ายังอยู่ในขั้นทดลองไม่ใช่เป็นจริง แต่พอถึงขั้นเต็มตัวของมันแล้ว ความอาจหาญก็คือบ้ำอันหนึ่งแหละ มันเป็นอย่างนั้นนะ พอรู้ชัดแล้วมัน

ไม่กล้าไม่หาญไม่กลัว ต่างอันต่างจริง รู้ชัดเจนแล้วปล่อยมันเป็นอย่างนั้นนะ นี่กลางแล้วที่นี้ มันเป็นกลาง อันนั้นมันยังห้าวหาญนี่ แต่ก่อนก็กลัว ที่นี้ออกมาเกิดความห้าวหาญนี้แล้ว พลิกไปศูนย์กลางโน้นแล้วด้วยปัญญาอันชอบ หาย กล้าก็ไม่กล้า กลัวก็ไม่กลัว ทดลอง ๆ อะไร รู้ชัดเจน ขาดสะบั้นภายในจิตใจรู้ได้อย่างชัดเจน ตัดสะพานกันขาดรู้อยู่ในใจ

ไม่มีเงื่อนไขที่นี้รู้ได้ชัด นั้นเป็นขั้น ๆ ขึ้นมา เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วมันก็หมดปัญหาเรื่องราวกาย แม้แต่ร่างกายเราเองมันยังไม่สนใจพิจารณา มันจะหมุนลงไปตั้งแต่นามธรรมละที่นี้ พวกเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ นามธรรมนี้มันก็เป็นเวทนาของจิตโดยมากนะ เวทนาของกายก็จะไม่ค่อยเกี่ยวข้องกันแล้วที่นี้ มันจะเข้าเวทนาจิต มีสุขบ้าง มีทุกข์บ้างเล็ก ๆ น้อย ๆ ตามชั้นละเอียดของจิต มันก็จับเงื่อนไขนั้นมาพิจารณา มันไม่ไปไหนละที่นี้มันแคบเข้ามา ๆ ตัดรากฝอยเข้ามามาก ๆ แล้ว ยังเหลือแต่รากแก้วจะโคนมัน

ฟันข้างนั้นฟันข้างนี้เข้ามา ตัดข้างนั้นตัดข้างนี้เข้ามา จิตมีงานทำอยู่เพียงเท่านั้น แคบเข้าไป ๆ มันก็ไม่มีอะไร สุดท้ายก็มีแต่จิตดวงเดียว อะไรก็มีแต่จิตดวงเดียว นอกนั้นไม่เห็นมีปัญหาอะไรแล้ว ก็เพราะมันตัดปัญหาหมดแล้วมันจะเอาอะไรมา มี ก็ยังเหลืออยู่อันเดียวสัมผัสสัมพันธ์ มีความดูตมอยู่ในจิตดวงเดียวนี้ หมุนกันไปหมุนกันมา พลิกกันไปพลิกกันมาอยู่นั้นไม่ว่าอิริยาบถใด สุดท้ายมันก็ไม่มีอะไรเหลือ ฟาดกันลงในจุดนั้นเสียจนแหลกไปเลยเป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เหมือนกันหมด เป็นสภาวะธรรมเหมือนกันหมด ลงในความจริงตามหลักธรรมชาติแล้วมันก็ขาดอีก มีเป็นขั้นหนึ่งนะที่ว่าขาดในเรื่องของรูปอันนั้น เรื่องส่วนเกี่ยวกับเรื่องราวกายอสุภะอสุภังนี้ขาดสะบั้นไปแบบหนึ่ง อันนี้ขาดสะบั้นไปอีกแบบหนึ่ง

ขาดคราวนี้ไม่มีเกาะมีดอน ขาดครั้งนั้นมันยังมีเกาะ คือนี้คือจิต อันนั้นคือกิเลสประเภทต่าง ๆ มีกามกิเลสเป็นต้น เข้าไม่ถึงกัน ขาดกันแล้ว เอ้า คราวนี้ขาดตรงนี้อีกแล้วขาดหมด ไม่มีเกาะมีดอนเลย แล้วเป็นยังไง ถ้าหากเราจะเทียบก็เว้งว่างหมด สัตว์บุคคลที่ไหนมี นั่นคือผลของการปฏิบัติด้วยความเอาจริงเอาจัง จึงให้มีความหนักแน่นในความพากเพียรของตน อย่าละอย่าปล่อยอย่างว่าง อย่าเห็นสิ่งใดเป็นสำคัญยิ่งกว่าการแก้กิเลสของเราด้วยความมีสติตั้งอยู่ทุกอิริยาบถ

ไปไหนเดินบิณฑบาตเห็นคนก็สักแต่ว่าคน หน้าทีของเราที่ทำงานของเราที่ทำงานอย่าปล่อย ให้มันจริงมันจังไปตลอดเวลา เหมาะสม เอาให้จริงให้จัง อันนี้ละผลของงาน อันนี้จะเป็นสมบัติของเราแน่นอนไม่สงสัย อย่าให้พันทมือไปได้ นักบวชเราเป็นผู้เข้า

สนามรบแล้วเพื่อชัยชนะ มีหวังแล้วสำหรับนักบวชเรา ผู้ใดจะไม่มีหวังมากกว่านักบวช ซึ่งเป็นผู้มีโอกาสมากที่สุด ยืนเดินนั่งนอนชีวิตจิตใจได้ทุ่มลงไปเพื่องานอันนี้หมดแล้ว ทำไมผลที่พึงปรารถนาอันสุดยอดเราจะไม่ได้รับมืออย่างเหวอ

ครูบาอาจารย์ผู้ให้อุบายแนะนำสั่งสอนก็มีอยู่แล้วไม่เป็นที่สงสัย มั่นนาคะภูมิใจในการปฏิบัติของเรา เพียงลำพังเราที่ไม่เคยได้ยินจากครูจากอาจารย์มันสงสัยทั้งนั้นแหละ เรียนมาสักเท่าไร จบพระไตรปิฎกก็เถอะ หาบความสงสัย หาบกิเลสตัณหาอาสวะ ว่าตนเรียนมากรู้มาก มันเลยมีแต่เรื่องกิเลสเต็มตัวไม่สามารถจะมาแก้ตนได้ ต้องอาศัยครูบาอาจารย์ที่เคยผ่านทางดำเนินปฏิบัติมาแล้วอย่างซ้ำซ้อนมาแนะนำสั่งสอน มันก็ถูกตามจุด ๆ ไม่ต้องเสียเวลา แนะนำตรงไหนถูกตรงนั้น ไม่มีผิดไม่มีสงสัย สุดท้ายมันก็ไปได้โดยไม่ต้องสงสัยเช่นเดียวกัน

เอาแค่นี้ก่อน